

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่นอกภาคเกษตรกรรมของสตรีบ้านแม่จ๊ก ตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาสาเหตุและกระบวนการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่นอกภาคเกษตรกรรมของสตรีบ้านแม่จ๊ก เพื่อศึกษาผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ นอกภาคเกษตรกรรมของสตรีบ้านแม่จ๊ก ตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่และเพื่อเสนอแนะทางในการปรับปรุงและพัฒนา

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของ หมู่บ้านแม่จ๊กเป็นหมู่บ้านที่ก่อตั้งมากกว่า 150 ปี ตั้งอยู่บริเวณใกล้กับลำน้ำแม่จ๊กพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการยังชีพสามารถพึ่งพาตนเอง เป็นครอบครัวขยายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ในการยึดถือปฏิบัติโดยมีวัดเป็นจุดศูนย์กลาง มีการร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขกเพื่อดำนา เกี่ยวข้าว ปลูกพืชต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมทางศาสนาในปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านเป็นที่อยู่อาศัยคงเหลือพื้นที่เพาะปลูกเพียงเล็กน้อย

สภาพทางด้านเศรษฐกิจในอดีตชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว ความกระเทียม ถั่วเหลือง ลำไย เป็นต้น ปัจจุบันพื้นที่ทำมาหากินของชาวบ้านในหมู่บ้านกว่าร้อยละ 70 เป็นที่ดินของนายทุนหรือคนภายนอกหมู่บ้านถือครอง ผู้ที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองร้อยละ 30 เท่านั้น ประกอบกับการลงทุนในการทำเกษตรกรรมในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ โดยมีการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ทางการจัดให้หรือต้องหาซื้อเมล็ดพันธุ์จากทางเอกชน มีการใช้ปุ๋ยเคมี ใช้ยาฆ่าแมลง ระบบการจัดสรรน้ำแบบการใช้เหมืองฝาย โดยการแบ่งสันปันส่วนน้ำในแต่ละหมู่บ้านตามแบบในอดีตได้เปลี่ยนแปลงมีการใช้ระบบการชลประทานในการแบ่งปันน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกซึ่งไม่เพียงพอในการเพาะปลูก ทำให้การผลิตไม่ดีเท่าที่ควรเกษตรกรยากจนเพราะผลผลิตตกต่ำผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอในการบริโภค ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2525 จนถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 8 พ.ศ.2540

ถึง พ.ศ.2544 ทำให้การค้าเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองมากขึ้นสิ่งสาธารณูปโภคหลังไหลเข้าสู่หมู่บ้านมากยิ่งขึ้นมีทั้งรูปของถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา ตลอดจนการสื่อสารต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน หอกระจายข่าว ชาวบ้านเริ่มได้รับข่าวสารข้อมูลภายนอกหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น ตลอดจนมีนายหน้าตัวแทนของบริษัท ห้างร้านต่างๆ ได้เข้าไปเสนอขายสินค้าที่ทันสมัย ชาวบ้านที่เคยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายอาศัยธรรมชาติในการยังชีพโดยพึ่งพาตนเองได้มีความเป็นอยู่ในครอบครัวที่ดีมาตั้งแต่เดิมาก็เริ่มเบี่ยงเบนความคิดเพื่อเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในครอบครัวเริ่มมีแนวคิดในการอยากทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่มีผู้มาเสนอขายให้เพื่อความความสะดวกสบายกว่าเดิม ทำให้ชาวบ้านตัดสินใจเลือกใช้เครื่องอุปโภคบริโภคในการอำนวยความสะดวกสบายแก่ครอบครัว โดยไม่มีการยับยั้งในความคิดว่าสิ่งนั้นๆ มีความจำเป็นต่อตนเองและครอบครัวมากน้อยแค่ไหน คุ่มค่าหรือไม่ต่อทรัพย์สินที่ลงทุนซื้อสิ่งนั้นมา จะเห็นได้แทบทุกครัวเรือน เรื่องนี้ โทรทัศน์ วิทยุ พัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า กระจกน้ำไฟฟ้า เครื่องเสียง เครื่องเล่นวิดีโอ คอมพิวเตอร์ เครื่องซักผ้า เครื่องทำน้ำอุ่น โทรศัทพ์บ้านและโทรศัทพ์มือถือ เมื่อเกิดความนิยมในเครื่องบริโภคสินค้าและความทันสมัยเข้าไปครอบครัวในบ้านแม่จ๊ก ชาวบ้านทุกคนต่างดิ้นรนขวนขวายในเวลารว่างหาเครื่องอุปโภคมาไว้ใช้ประจำตนเองและครอบครัวเป็นการเพิ่มความทันสมัย ความมีหน้าตา ทำให้เกิดการก่อกำเนิดขึ้นขึ้น เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ เกิดภาระหนี้สิน รังสร้างหนี้สินให้แก่ตนเองและครอบครัว วิถีชีวิตของคนในบ้านแม่จ๊กที่เคยอยู่อย่างเรียบง่ายเป็นปกติสุขเริ่มเปลี่ยนแปลงทุกคนเริ่มเกิดการเห็นแก่ตัวนึกถึงแต่ผลประโยชน์ของตน อดมากกว่าส่วนรวม การร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมส่วนรวมของหมู่บ้านก็ลดน้อยลง

สภาพด้านสังคมของบ้านแม่จ๊ก ชาวบ้านแม่จ๊กในอดีตมีวัดประสาทรธรรม เป็นศูนย์กลางในการนัดพบของชาวบ้าน ซึ่งปัจจุบันวัดก็ยังคงมีความสำคัญในทางศาสนาแต่จะมีเฉพาะคนแก่เท่านั้นมีน้อยคนงานหนุ่มสาวเหมือนสมัยอดีตไปทำบุญที่วัด เนื่องจากคนหนุ่มสาวออกจากบ้านเพื่อเรียน หนังสือและทำงาน สำหรับการปกครองของบ้านแม่จ๊กอยู่ในเขตพื้นที่สุขาภิบาลโดยส่งเสริมให้ชาวบ้านจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมส่วนรวม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กองทุนหมู่บ้านและชมชมเมือง สหกรณ์ สำหรับสถานภาพทางการศึกษา ด้านการศึกษามีจำนวนผู้จบการศึกษาและผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับต่างๆ เฉพาะที่อาศัยอยู่ในบ้านแม่จ๊ก แบ่งเป็นการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ เช่น ฝึกอบรมด้านหัตถกรรม อุตสาหกรรม การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย การฝึกอบรมด้านความมั่นคง การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมและหน้าที่พลเมือง การศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ครัวเรือนร่วมกิจกรรมตามประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

สำหรับสาเหตุและกระบวนการที่สตรีบ้านแม่จ๊กเปลี่ยนอาชีพใหม่นอกภาคเกษตรกรรม เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองจากทางรัฐบาลเพื่อพัฒนาประเทศให้ทันโลก ตะวันตกมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าใช้ในการทำงานมากขึ้นซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสียต่อ ประชาชนที่ไม่เข้าใจถึงประโยชน์การใช้งานจากเทคโนโลยีมีน้อยแค่ไหน แต่ก็ต้องการสินค้าบาง ชนิดมาใช้เหมือนคนในสังคมเมือง ซึ่งต้องดิ้นรนหาเงินมาเพื่อซื้อสินค้าสนองความต้องการของตน จึงมีแนวคิดเปลี่ยนอาชีพโดยอาศัยรูปแบบการเข้าสู่อาชีพใหม่ที่ได้รับการถูกชักชวนจากเพื่อน หรือ ญาติและการได้รับการฝึกอบรมจากทางราชการ เอกชน โดยวิธีการเข้าสู่อาชีพจากภายในและ ภายนอกหมู่บ้านซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป แล้วแต่ลักษณะของการเข้าสู่อาชีพ ความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ชักชวน ประเภทของอาชีพและความก้าวหน้า ระยะเวลาในการเข้าสู่อาชีพ ซึ่งมีปัจจัยที่ เอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ คือปัจจัยผลักดันภายในหมู่บ้าน เช่น ตัวอย่างความสำเร็จ ของผู้หญิงในหมู่บ้าน ความนิยมในการบริโภคสินค้าและความทันสมัย การที่ต้องรับผิดชอบ การ ได้รับการศึกษา ปัจจัยดึงดูดจากภายนอกหมู่บ้าน เช่น ความมั่นคงในอาชีพ รายได้ การคมนาคม การซื้อที่ดินของนายทุน ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การมีความถนัดในการทำงาน การมีคนสนับสนุน

แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาบ้านผู้วิจัยได้ใช้วิธีการปรับปรุงและพัฒนาโดยใช้ เทคนิค SWOTเข้ามาหาจุดแข็งในหมู่บ้านพบว่า มีการรวมกลุ่มแม่บ้านและการผลิตสินค้า OTOP ที่ ได้รับการส่งเสริมจากทางรัฐบาล จุดอ่อนของหมู่บ้านคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงหาแนวทางปรับ ษาที่เข้าร่วมจัดทำเวทีชาวบ้านในครั้งนี้เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านแม่จ๊กไว้ดำรงอยู่ตลอดไปโดยให้ทุกคนช่วยคิดว่าตนเองถนัดในด้าน ไດบ้างที่จะร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อได้ครบแล้วก็จัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ตามความถนัดแรงออก เป็นฝ่ายแต่ละฝ่ายหาผู้ช่วยในหมู่บ้านเพิ่มเติม เช่น ฝ่ายบริหารจัดการ ฝ่าย บริการ ฝ่ายก่อสร้าง ฝ่ายอาหารหลังจากนั้นทุกฝ่ายมาประชุมร่วมกันวางแผนการทำงาน ได้ผลสรุป ในที่ประชุมตกลงเริ่มขั้นตอนในการทำงานจากการจัดหาระดมทุนจากแหล่งต่างๆ เช่น งบจาก องค์กร หน่วยงานพัฒนาชุมชน หาผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บ้านแม่จ๊กวิทยากร รับผิดชอบโดยฝ่ายบริหารจัดการเป็นหลักและฝ่ายอื่นๆ หลังจากนั้นเชิญวิทยากรมา ให้ความรู้เพิ่มพูนทักษะเกี่ยวกับความสำคัญ ประโยชน์และโทษของทรัพยากรธรรมชาติให้แก่ ประชาชนในหมู่บ้านแม่จ๊ก

เมื่อประชาชนได้รับทราบรายละเอียดแล้วทางผู้วิจัยเข้าไปติดตามผลและปรึกษา หัวหน้าฝ่ายต่างๆ ตลอดจนผู้นำหมู่บ้านเรียกประชาชนมาประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของทุกๆ คนที่เข้าร่วมประชุมและเป็นที่น่าพอใจเมื่อผลการทำงานตรงกับความต้องการประชาชนในหมู่บ้าน จำนวนหนึ่งที่ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้แสดงความคิดเห็นว่าควรมีการอนุรักษ์ไว้

เพราะอีกไม่นานทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้จะหมดไปโดยการกระทำของคนในหมู่บ้านเองและยังได้เสนอแนวทางการจัดระเบียบหมู่บ้านและพัฒนาที่อยู่อาศัยให้สะอาดขึ้นและการปลูกผักผลไม้ที่ปลอดสารพิษ ในการประชุมครั้งนี้มีชาวบ้านที่ไม่แสดงความคิดเห็นซึ่งทางผู้วิจัยก็ไม่สามารถทราบว่าเป็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการทำงานในครั้งนี้จะทราบผลก็ต่อเมื่อการทำงานในขั้นตอนต่อไป คือ ในที่ประชุมตกลงกันให้ทุกครัวเรือนไปพัฒนาที่อยู่อาศัยและปลูกผักผลไม้ที่ปลอดสารพิษและนัดวันเวลาไปช่วยกันตัดหญ้าริมลำน้ำแม่ซึกและสำรวจทรัพยากรธรรมชาติภายในหมู่บ้าน หลังจากนั้นประมาณ 1 เดือนภายในหมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตั้งแต่บริเวณภายในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน ร้านค้าภายในหมู่บ้านผู้วิจัยได้ทราบข่าวว่าประชาชนที่มานั่งตามร้านค้าจับกลุ่มพูดคุยถึงการพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้นและมีทัศนคติที่ดีในการร่วมใจกันทำงานเพื่อหมู่บ้านแต่การทำงานครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าการรวมกลุ่มของประชาชนเองไม่เต็มที่จริงจึงคอยกระตุ้นให้ตื่นตัวในการทำงานตลอดเวลาและส่วนของการสนับสนุนในการแก้ปัญหาภัยขาดความชัดเจนและจริงจังจากทุกฝ่าย ซึ่งจะต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันการสนับสนุนความคิดริเริ่มและแก้ไขปัญหาของประชาชนต้องมีอย่างจริงจังหรือกระแสกระจายอำนาจราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.) ที่มีผลกระทบในกระบวนการดำเนินงานพัฒนาชุมชน จึงทำให้การแก้ปัญหาที่มีความลำบากและต้องใช้เวลาานจึงจะประสบความสำเร็จ

อภิปรายผล

จากการศึกษาหมู่บ้านแม่ซึกพบว่า มีชาวบ้านที่เป็นสตรีจำนวนมากที่ออกไปประกอบอาชีพอื่นๆ จากภาคเกษตรกรรม ซึ่งการประกอบอาชีพใหม่ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม ทั้งนี้เพราะสตรีบางคนยังได้ละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมเสียหมดยังคงมีการทำอาชีพเกษตรกรรมอยู่บ้างแต่ลักษณะการทำเกษตรกรรมเป็นแค่การทำเพื่อกินถ้ามีเหลือจากการบริโภคแล้วจึงจะนำไปขาย ส่วนการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบอาชีพหลักของครอบครัวนั้นเริ่มลดน้อยเพราะมีรายได้น้อยขาดทุนจึงได้มีการเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นๆ แทนกันมากขึ้นสาเหตุและการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่นอกภาคเกษตรกรรม ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่นอกภาคเกษตรกรรมของสตรีบ้านแม่ซึก ตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ อภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

การทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านแม่ซึก ซึ่งมีถนนเชียงใหม่-ฮอด ตัดผ่ากลางหมู่บ้านทำให้การคมนาคมติดต่อได้สะดวก มีรถยนต์รับจ้าง รถโดยสารประจำทางจาก คอยเต่า ฮอด สันป่าตอง ผ่านเข้าออกได้สะดวกประกอบกับชาวบ้านส่วนใหญ่มีรถจักรยานยนต์ รถยนต์ เป็นพาหนะส่วนตัวจึง

เป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวบ้านมีการเดินทางไปมาได้สะดวก ระหว่างหมู่บ้านกับตัวอำเภอหางดงและอำเภอเชียงใหม่ ทำให้คนในหมู่บ้านแม่จ๊กได้รับอิทธิพลจากการปฏิสัมพันธ์กับภายนอกได้ง่าย ได้รับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจการตลาดและแนวคิดในการบริโภคสินค้าตลอดจนการรับวัฒนธรรมเมืองนอกจากนี้แล้วชาวบ้านยังนิยมส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนหนังสือในโรงเรียนตัวเมืองเชียงใหม่แทนที่จะให้บุตรหลานเข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ใกล้ๆ หมู่บ้าน อิทธิพลเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสได้รับข่าวสาร ได้เห็นความเจริญของสังคมเมืองและได้เห็นอาชีพต่างๆ ที่คิดแปลกไปจากอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงอาชีพไปได้ง่าย อีกทั้งระบบการเรียนรู้จากโรงเรียน มหาวิทยาลัยไม่ได้เอื้ออำนวยในการสอนวิชาความรู้ที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน บุตรหลานที่เรียนหนังสือจึงไม่มีใครคิดจะเรียนจบแล้วจะกลับมาทำไร่ ทำนาอีก ทุกคนมุ่งจะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นและหาช่องทางประกอบอาชีพอื่นๆ ที่มีความก้าวหน้าและไม่ต้องเหนื่อยยากเหมือน พ่อ แม่

สาเหตุจากการทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านที่มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ศิริลักษณ์ ตนะวิไชย (2534:27) ที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบนกับการดำเนินงานการศึกษา ของระบบ พบว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ค่านิยมและกระแสนิยมในพื้นที่เป็นไปอย่างรวดเร็วชุมชนอยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีการเปลี่ยนแปลงที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในทุกด้านค่านิยมของประชาชนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ประชาชนเลิกอาชีพเกษตรกรรมและหันมารับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและค้าขายรายได้ของประชาชนเคยขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตรเปลี่ยนเป็นการรับจ้างเมื่อค่านิยมที่มีต่ออาชีพเปลี่ยนไปค่านิยมที่มีต่อการศึกษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเปลี่ยนแปลง

ชาวแม่จ๊กในหมู่บ้านแม่จ๊กมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการยังชีพ โดยสามารถพึ่งพาตนเองได้อยู่กันเป็นครอบครัวขยายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ในการยึดถือปฏิบัติโดยมีวัดเป็นจุดศูนย์กลางเพื่อมาพบปะพูดคุยกันมีการร่วมมือ ร่วมใจกันทำกิจกรรมต่างๆ ตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การลงแขกเพื่อดำนา เกี่ยวข้าว ปลูกพืชต่างๆ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ หนึ่งนุช ท่องมนต์วิทย์ (2544) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการผลิตทางการเกษตรของชุมชนชนบทพบว่า การผลิตทางการเกษตรของบ้านห้วยไม้หกแต่เดิมมีลักษณะเป็นแบบยังชีพคือทำการเกษตรสำหรับบริโภคในครัวเรือน ปัจจุบันไม่ได้ผลิตเพื่อบริโภคเพียงอย่างเดียวแต่มีการผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ของครอบครัวโดยเฉพาะการทำการผลิตพืชเชิงเดี่ยว ได้แก่ มะเขือเทศ ซึ่งต้องผ่านนายทุน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการผลิตได้แก่ คนในชุมชนมีโอกาสได้ติดต่อกับชุมชนภายนอกมาก่อนและติดต่อให้นายทุนนำเอามะเขือเทศมาปลูกในหมู่บ้านการสนับสนุนของนายทุนในด้านปัจจัยการผลิตได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง

และการรับซื้อผลผลิต ปัจจัยของผู้ผลิตเอง ได้แก่ การมีเงินทุนว่าจ้างแรงงาน การมีที่ดินและการมีเหมืองฝายในชุมชน ทำให้มีน้ำเพียงพอในการเพาะปลูก การปลูกพืชเพื่อจำหน่ายมีผลต่อความเชื่อและความสัมพันธ์กับชุมชนในลักษณะที่ลดลง การผลิตแบบใหม่เป็นขั้นตอนการผลิตมากกว่าจึงไม่ต้องทำพิธีเลี้ยงเจ้าที่ การผลิตแบบใหม่ต้องดูแลอย่างดีทุกขั้นตอนมิฉะนั้นจะได้ผลผลิตไม่ดีและไม่ได้มาตรฐานซึ่งจะทำให้ราคาไม่ดีผู้ผลิตจึงต้องดูแลเอาใจใส่อย่างมากทำให้ลดความสัมพันธ์กับชุมชนลงไป นอกจากนี้ยังใช้ระบบจ้างงานแทนการแลกเปลี่ยนแรงงานทำให้ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาแรงงานลดลงไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ สตรีบ้านแม่ขี้จะตัดสินใจเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ได้โดยอาศัย เพื่อน ญาติ คนรู้จักในหมู่บ้านเป็นผู้แนะนำให้และอาชีพใหม่ก็จะเป็นอาชีพประเภทเดียวกันกับผู้แนะนำสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุสุมา โกเศษะโยธิน (2526) ที่ได้ศึกษาแบบแผนการเข้าสู่อาชีพอันประกอบด้วยช่องทางการเข้าสู่อาชีพและการเคลื่อนย้ายทางอาชีพระหว่างผู้หญิงที่ทำงานเป็นคนใช้ คนงานก่อสร้าง คนงานโรงงานส่วนใหญ่ของผู้หญิงเหล่านี้เป็นผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทที่เข้ามาทำงานกรุงเทพ พบว่า ผู้หญิงในแต่ละอาชีพต้องอาศัยเพื่อนและเครือข่ายในการเข้าสู่อาชีพนั้น เพียงแต่อาชีพที่ต่างกันก็มีช่องทางอาศัยเพื่อนและเครือข่ายในการเข้าสู่อาชีพต่างกัน ไปด้วย นอกจากนี้แล้วบางครั้งไปเยี่ยมคนรู้จักก็อาจได้ทราบข่าวงานและสามารถสมัครเข้าทำงานได้

นอกจากนี้การได้รับข้อมูลข่าวสารจากอิทธิพลของสังคมเมืองได้แพร่กระจายเข้าไปในหมู่บ้าน ชาวบ้านได้รับข้อมูลข่าวสารจาก โทรทัศน์ วิทยุ ตลอดจนการติดต่อกับบุคคลภายนอกหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงมีโอกาสได้รับทราบข่าวสารการรับสมัครงาน เช่นการรับสมัครงานในห้างสรรพสินค้า การรับสมัครงานในโรงงานอุตสาหกรรม ร้านอาหารและโรงแรมต่างๆ ตลอดจนได้เห็นตัวอย่างความสำเร็จจากคนใกล้เคียงซึ่งมีทั้ง ญาติ เพื่อนทำให้เกิดกำลังใจและต้องการประสบความสำเร็จตามผู้อื่นบ้าง

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่นอกภาคเกษตรกรรมของสตรีบ้านแม่ขี้จากการศึกษาและพูดคุยในเวทีกลุ่มชาวบ้านซึ่งมีผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มต่างๆ คนแก่ในหมู่บ้านสามารถสรุปผลกระทบที่มีต่อครอบครัว สังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ผลกระทบด้านบวก

1.1 ทำให้มีรายได้โดยไม่ต้องลงทุนสูงเหมือนทำนาและต้องใช้ระยะเวลาอันจึงได้รับผล

1.2 มีรายได้ที่แน่นอนแต่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

1.3 บุตรได้รับความรู้ที่ทันสมัยที่อาศัยเทคโนโลยีไม่เห็นคุณค่าธรรมเนียมปฏิบัติที่มีอยู่ในหมู่บ้าน

1.4 มีความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสารและการคมนาคมทำให้ข่าวสารมีทั้งดีและไม่ดีเข้ามาในหมู่บ้าน

2. ผลกระทบด้านลบ

2.1 คนแก่มีความกลัวเรื่องอันตรายในการเดินทางไปทำงาน สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ขาดการอบรมสั่งสอนและขาดความอบอุ่นเพราะไม่มีใครคอยดูแล

2.2 ขาดแรงงานวัยหนุ่มสาว ที่จะช่วยเป็นแรงงานในการเกษตรกรรมของครอบครัว ต้องใช้แรงงานจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

2.3 ขาดความสามัคคีในการร่วมทำกิจกรรมทางศาสนา เนื่องจากไม่มีวัยหนุ่มสาว เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ต่อไป

2.4 ค่าครองชีพสูง หมู่บ้านไม่สามารถพึ่งตนเอง และธรรมชาติได้ต้องอาศัยเงินตราในการจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น ไม่รู้จักใช้ธรรมชาติอย่างประหยัดลดจนถึงขาดการอนุรักษ์ธรรมชาติ

2.5 ลูกหลาน ขาดความเคารพ เคารพ และนับถือคนแก่ และสำคัญตนเองว่ามีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ได้เรียนหนังสือสูง ได้เห็น สิ่งต่างๆ ที่ทันสมัยมากกว่าคนแก่ที่อยู่บ้าน

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ นอกภาคเกษตรกรรมของสตรีบ้านแม่ซึก ตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับอิทธิพลทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านที่ทำให้สตรีบ้านแม่ซึกได้ตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพใหม่ นอกภาคเกษตรกรรม

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปสำรวจพื้นที่โดยเดินทางจากอำเภอหางดง เข้าไปดูพื้นที่ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อสอบถามรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับหมู่บ้าน ในการเข้าไปสัมภาษณ์ชาวบ้านตลอดจนการจัดเวทีกลุ่มชาวบ้านเพื่อตรวจสอบข้อมูล และ การหาแนวทางในการแก้ปัญหาผู้วิจัยต้องใช้ความอดทนสูงมากเนื่องจากชาวบ้านมีความกลัวในการให้ข้อมูลเพราะผู้ศึกษาได้ออกมาศึกษาในตัวเมืองเชียงใหม่ตลอดจนการทำงานจึงทำให้ชาวบ้านไม่คุ้นเคยกับผู้วิจัยมากนักเมื่อระยะเวลาผ่านไปนานขึ้นชาวบ้านมีความคุ้นเคยจึงสามารถสอบถามข้อมูลที่แท้จริงได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาอาชีพใหม่ที่มีความเหมาะสมกับสตรีที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรมว่าควรจะเป็นอาชีพใด
2. ติดตามผลของสตรีที่เปลี่ยนอาชีพใหม่ว่าประสบผลสำเร็จเพียงใด
3. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเปลี่ยนอาชีพใหม่ของสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่